

ЕТНОКУЛТУРНИ ДИВЕРЗИТЕТ И МУЛТИКУЛТУРАЛИЗАМ У КАНАДИ

Рајко Голић^{*1}, Снежана Вујадиновић*, Дејан Шабић*

* Универзитет у Београду - Географски факултет, Београд

Апстракт: Канада је земља са најдужом институционалном традицијом мултикултурализма у свету. У раду је анализиран етнокултурни диверзитет савременог становништва Канаде. Имиграција је дала специфично обележје овој земљи, а сваки нови усељенички талас је придонео њеној етничкој и културној разноликости. Основу данашњег канадског расног и етничког диверзитета чине групе које се разликују по својим обележјима: белци европског порекла (углавном британског и француског), тзв. видљиве мањине и домородачко становништво. Канада се традиционално сматра земљом у којој је мултикултурализам остварио најбоље резултате у интеграцији миграната. И поред несумњиво великих резултата, изражен је раскорак између службених политика интеграције и друштвеног искључивања нових имиграната, пре свега видљивих мањина, из привредне сфере и јавног живота уопште. Предрасуде и дискриминација су и даље реалност за неке мањинске групе, као и нижи животни стандард видљивих мањина, нових усељеника и домородачких народа. Иако мултикултурализам нема озбиљну алтернативу у канадском друштву, полемике око његових стварних ефеката и циљева, однос према Франкоканађанима и домородачким народима, растући страх од исламског екстремизма и осећај угрожености европских вредности, остављају простор и за другачија мишљења.

Кључне речи: Канада, мултикултурализам, етнички диверзитет, видљиве мањине, миграција

Увод

Мултикултурализам је идеологија и државна политика која настоји да успостави такав модел управљања који би омогућио суживот култур-

¹ Контакт адреса: rajkogolic@gef.bg.ac.rs

но различитих популација. Његова одлика је поштовање културних разлика и, на супрот асимилацији, подршка очувању диверзитета појединих етнокултурних група (Gregory et al., 2009). У нормативном и политичком смислу, концепт мултикултурализма је један од могућих модела односа либерално-демократских држава према етнокултурном плурализму савремених друштава и потреби интеграције различитих етнокултурних заједница, првенствено националних мањина и имигрантских популација (Vuković-Ćalasan, 2014). Мултикултурализам је настао 1960-их година у Канади. Темељи се на прихватању постојања различитих култура, чиме се настоји постићи хармонија у друштву (Šabić, 2008).

Када је Канада као прва земља света 1971. године увела мултикултурализам у званичну државну политику, у светској академској и широј јавности је преовладао изразито позитиван и афирмативан однос према овој политици, која је схватана као најбољи начин за превазилажење расних, етничких и културних баријера у друштвима где је становништво изразито подељено, јер се темељи на прихватању различитости, толеранцији и суживоту. Седамдесетих и осамдесетих година 20. века многе земље су експериментисале са мултикултурализмом и подржавале га (Banting & Kymlicka, 2010). У последњој деценији 20. века овај концепт је, у већој или мањој мери, био општеприхваћен од стране развијених друштава либералног капитализма, у облику званичне политике или јавне подршке. Глобално одушевљење амерички социолог Н. Глазер (Glazer, 1997) је изразио чувеним реченицама: „Мултикултурализам је победио. Сви смо сада мултикултуралисти!“

Међутим, крајем 20. и почетком 21. века почиње период критике овог концепта. У великом делу света, а посебно у Европи, раширено је мишљење да је мултикултурализам „пропао“ и да је време да се направи дистанца од овог приступа, који је отишао „предалеко“. Критичари мултикултурализма истичу да је ова политика произвела бројне негативне последице у процесу интеграције имиграната и мањинских група, међу којима се издвајају: просторна сеграгација и гетоизација стамбених четврти по етничком принципу; друштвена изолација имиграната; јачање стереотипа, предрасуда и дискриминације међу различитим етничким групама; политички радикализам и практиковање недемократског понашања код имигрантских група итд. (Banting & Kymlicka, 2010). У Европи се последњих година све више говори о неуспеху мултикултурализма као друштвене и јавне политике, која се окривљује за подстицање исламског екстремизма. Такав дискурс је створио термине „пост-мултикултурализам“ и „крај мултикултурализма“, које научни-

ци користе да укажу на потребу да се крене даље од актуелне политике и праксе мултикултурализма, и да се пронађу нови приступи у процесима интеграције имиграната (Guo & Wong, 2015).

Холандија вероватно представља најупечатљивији пример одустајања од мултикултурализма. Ова земља је усвојила најамбициозније мере за спровођење политике мултикултурализма у западној Европи 1980-их година, али је већ 1990-их почело њихово ограничавање, да би се у првој деценији 21. века од њих готово потпуно одустало. Мултикултурализам је у Холандији замењен прилично оштром и присилном политиком „грађанске интеграције“, која се не разликује много од асимилације (Banting & Kymlicka, 2010). И у неким другим државама које су прихватиле политику мултикултурализма (Шведска, Уједињено Краљевство, Аустралија) постоји сумња у њену ефикасност у стварању хармоничног друштва без предрасуда и дискриминације. У Европи, пораст антиимигрантског расположења делом је повезан и са страхом од терористичких напада, нарочито у последњих неколико година (мигрантска криза изазвана сукобима у Сирији и на Блиском истоку).

За разлику од анти-мултикултурализма у Европи, у Канади доминира подршка овом концепту. Недавна истраживања јавног мњења показују да већина Канађана идентификује мултикултурализам као један од најважнијих симбола националног идентитета земље (Guo & Wong, 2015). Канађани су углавном задовољни стањем међуетничких односа у својој земљи и имају позитиван став према придошлицама из различитих културних кругова. Општи утисак је да је канадски модел интеграције имиграната релативно успешан, и да захтева мање модификације, али не и суштинске промене. Ипак, примери расизма, дискриминације, просторне и економске сегрегације показују да Канада није остала имуна на растућу глобалну кризу мултикултурализма (Banting & Kymlicka, 2010).

Имиграција и етнокултурни диверзитет Канаде

Уз САД, Аустралију и Нови Зеланд, Канада је пример мултиетничке и мултикултурне имиграционе земље, којој основно обележје дају лингвистичке и културне традиције пореклом из Европе, али у знатно мањој мери него што је то био случај средином 20. века. Канада је дуго била, а и данас је, земља имиграције. Од стварања Доминиона 1867. године, више од 17 милиона имигранта је досељено у Канаду (Statistics Canada, 2016). Имиграција је током протеклих 150 година у великој

мери дала специфично обележје овој земљи, а сваки нови уселенички талас је придонео њеној етничкој и културној разноликости. Основу данашњег канадског расног и етничког диверзитета чини неколико група које се изразито разликују по својим обележјима: белци европског порекла (углавном британског и француског), тзв. видљиве мањине² и домородачко становништво (Први народи, Метиси и Инуити).³

Најстарије становништво Канаде су Индијанци, који су стигли из Азије пре око 15.000 година. Ако се занемаре пловидбе Викинга до обала источне Канаде око 1000. године, европска колонизација Канаде почела је досељавањем Француза у 16. и почетком 17. века, са експедицијама Жака Картијеа 1534. године и Семјуела Шамплејна, који је 1608. године основао град Квебек (McNaught, 1988). Највећи значај за савремену етнокултурну слику Канаде имало је међународно ривалство Француске и Енглеске. Након победе Енглеске у Седмогодишњем рату (1754–1760), Француска је 1763. године предала своје канадске поседе Енглеској, чиме је почео период изразите превласти англофонске културе и традиције у Канади, али је јак француски елемент у Квебеку успео да се одржи.

До почетка 19. века број европских досељеника, углавном Енглеза и Француза, био је изразито мали. Интензивније досељавање почело је после Рата из 1812. године, а у њему су учествовали претежно досељеници са Британских острва. Годишњи број имиграната у Канади је значајно варирао током последњих 150 година. Те варијације су повезане са променама имиграционе политике, економском ситуацијом у Канади и светским догађајима који утичу на кретање миграната и избеглица (Statistics Canada, 2016).

У другој половини 19. века, у Канаду је годишње стизало између 6.300 и 133.000 имиграната (Statistics Canada, 2016). Године 1871. Канада је имала око 2 милиона становника пореклом с британских острва.

² Према канадском Закону о једнакости запошљавања из 1995. године, припадници видљивих мањина су особе које не припадају кавкаском типу европеидне расе или немају белу кожу, не рачунајући домородачке народе (Parliament of Canada, 1995). Канадски Завод за статистику користи дефиницију којом се као видљиве мањине класификују следеће групе: јужни Азијати, Кинези, црнци, Филипинци, Латиноамериканци, Арапи, југоисточни Азијати, западни Азијати, Корејци, Јапанци итд. (Statistics Canada, 2015).

³ Појам „Први народи“ односи се на индијанско становништво Канаде. Овај термин је ушао у општу употребу 1970–их година, да би заменио назив „Индијанци“ који је био потенцијално увредљив. Метиси су становници мешовитог индијанско-европског (углавном индијанско-француског) порекла (Government of Canada, 2012a). Канадским Уставом из 1982. године Метисима је званично признат статус домородачког народа.

Створена је англокелтска доминантна група, која је држала највише положаје моћи у земљи. Међу досељеницима небританског и нефранцуског порекла преовладали су Немци, Холанђани и Скандинавци (Heršak & Čičak-Chand, 1991). Значајну промену у етничкој структури Канаде изазвала је имиграциона политика, коју је крајем 19. и почетком 20. века покренуо министар унутрашњих послова Клифорд Сифтон. Са намером да насели готово пуне преријске провинције на западу, он је подстицао имиграцију сиромашних сељака из Русије, Аустро-Угарске и Италије. Тада је нагло порастао удео словенских народа и Италијана у канадском становништву (McNaught, 1988).

У прве три деценије 20. века у Канаду се доселило 4,6 милиона људи, али је у истом периоду 3,4 милиона људи напустило земљу. Најјача имиграција забележена је у периоду 1901–1911. године – 1,7 милиона досељеника (Heršak & Čičak-Chand, 1991). Највећи годишњи број имиграната икада забележен је 1913. године, када се више од 400.000 људи доселило у Канаду. Од 1913. до 1930. годишњи прилив је износио око 100.000 имиграната. Број досељеника се нагло смањио током Првог светског рата; најмањи број имиграната је забележен у време Велике депресије 1930–их година и током Другог светског рата (Statistics Canada, 2016).

У периоду 1946–1981. године Канада је примила око пет милиона досељеника – нешто више у односу на почетак 20. века, али мање у односу на тадашње канадско становништво. Просечан годишњи прилив износио је 150.000 (1950–их година), 141.000 (1960–их) и 144.000 (1970–их) (Heršak & Čičak-Chand, 1991). Од почетка 1990–их, број имиграната остао је релативно висок, са просеком од око 235.000 годишње (Statistics Canada, 2016). Од 2005. до 2015. године, Канада је примила 2.828.365 нових сталних становника. У 2015. години, број имиграната је износио 271.660, што је повећање од 4,4% у односу на 2014. годину. Ови нови имигранти долазе из више од 190 земаља (The Canadian Magazine of Immigration, 2016). У периоду од јула 2015. до јуна 2016. године Канада је примила 320.932 имиграната, што је највећи годишњи износ још од 1913. године. Овај пораст се може објаснити доласком избеглица из Сирије, који је почео у новембру 2015. године (Grant, 2016).

Годишњи статистички подаци о броју имиграната у Канаду не одражавају број људи који живе у земљи, јер су неки мигранти само у пролазу на путу ка САД-у, други се брзо враћају у земљу порекла итд. Због тога удео лица рођених у иностранству у укупној популацији показује директан утицај имиграције на демографски развој Канаде. Пре-

ма попису 1871. године, пола милиона људи (16,1% канадског становништва) било је рођено у иностранству. Број лица рођених у иностранству наставио је да расте крајем 19. века, али споријим темпом у односу на становништво рођено у Канади, због чега је њихов удео у укупној популацији 1901. године пао на 13,0%, што је најнижи проценат забележен у званичној статистици. Након значајног пораста имиграције почетком 20. века, 1931. године пописано је скоро 2,3 милиона лица рођених ван Канаде, или 22,2% популације. У периоду 1931–1951. године дошло је до смањења прилива имиграната и њиховог удела у укупном становништву, као резултат Велике депресије и Другог светског рата, али и виших стопа емиграције. Од средине 20. века број становника рођених у иностранству континуирано расте, а њихов удео у укупној популацији Канаде од 1971. године. Према попису 2011. године, број лица рођених у иностранству процењен је на 6.775.700, што представља више од једине петине (20,6%) укупног становништва. Ово је највећи удео од пописа 1931. године (Statistics Canada, 2016).

Упоредо са растом броја имиграната, дошло је до значајних промена њиховог етничког порекла. У првим пописима после проглашења Доминиона Канада, Британска острва су била главни извор имиграције, са учешћем од 83,6% у канадској популацији рођеној у иностранству према попису 1871. године. Крајем 19. и почетком 20. века структура имиграната се мења, са доласком нових група досељеника из Источне Европе (Украјинци, Руси и Пољаци), Западне Европе и Скандинавије. Имиграциони бум после Другог светског рата наставио је да фаворизује досељавање са Британских острва, али значајан број имиграната у периоду 1950–1970. године је стигао из западне Европе (Немачка и Холандија) и Јужне Европе (Италија, Грчка, Југославија и Португал). Према попису 1971. године, 28,3% имиграната је рођено у Уједињеном Краљевству, а 51,4% у другим европским земљама (Statistics Canada, 2016).

Укидање расних и етничких баријера имиграционе политике 1967. године, омогућило је досељавање из Азије, Африке и других области, којима је раније било ограничавано досељавање у Канаду. Већ средином 1970–их удео људи из земаља Трећег света у досељеничком приливу премашио је 50% (Li, 2000). Људи неевропског порекла данас изразито доминирају у усељеничком контингенту, углавном као економски мигранти, учесници програма спајања породица и избеглице. У укупном броју имиграната 2014. године, Азија је учествовала са 62,4%, Африка са 12,9%, Европа са 10,8%, Латинска Америка са 9,6%, САД са 3,3%, Аустралија и Океанија са 0,7%, а 0,3% је било непознато. Пет азијских земаља (Фи-

липини, Индија, Кина, Иран и Пакистан) дају готово половину (49,5%) имигранског контингента (Government of Canada, 2015). У последњих 11 година, Кина, Индија и Филипини су три највећа извора канадске имиграције. Уочљив је и све већи број избеглица из Сирије, која је 2015. године била на шестом месту (The Canadian Magazine of Immigration, 2016).

Захваљујући имиграцији у последњих 50 година етничка структура становништва Канаде доживела је значајне промене. Према попису 1901. године, популација је била изразито европска – 96,3% (Британци 57,0%, Французи 31,0%, остали Европљани 8,3%) (Basavarajappa & Ram, 1999). Слично стање се задржало и 80 година касније, када је 93,0% Канађана било европског порекла (40,2% британског, 26,7% француског и 26,1% остали) (Birch, 1989). Према попису 2011. године, бели Европљани су и даље у већини – чине око 76,7% становништва.⁴ Више од 200 различитих етничких група живи у Канади. Етнокултурни диверзитет је током последње три деценије постао све израженији са повећањем неевропских етничких група. Године 1981, када је у пописима први пут приказана бројност канадских видљивих мањина, оне су чиниле 4,7% становништва. Овај удео је увећан на 19,1% 2011. године. Дакле, приближно једну петину канадске популације чине „обојени“, са знатно већим уделом у великим градовима – Торонту (47%), Ванкуверу (45,2%) и Калгарију (28,1%) (Guo & Wong, 2015). Међу видљивим мањинама најбројнији су јужни Азијати (4,8% становништва Канаде), Кинези (4,0%), црнци (2,9%), Филипинци (1,9%) и Латиноамериканци (1,2%); следе Арапи, југоисточни Азијати, западни Азијати, Корејци и Јапанци (Statistics Canada, 2013b). Староседелачки народи чине 4,3% укупне популације (Statistics Canada, 2013a). Имајући у виду све већу етничку и културну хетерогеност канадског становништва, статус етничких група и однос према њима су питања која су дугорочно важна за Канаду.

Развој канадског мултикултурализма

Стварањем Доминиона Канада 1867. године формално је прокламована политика „културног дуализма“, утемељена на признању и рав-

⁴ Овај број је процењен, јер осим становништва које се изјаснило да је европског порекла обухвата и „Канађане“, који су 1996. године уведени као категорија етничког порекла у канадске пописе. Одређивање етничког порекла становништва је још више отежано променама питања коришћених у различитим пописима. Од 1981. године испитаницима је дозвољено да бирају „вишеструко порекло“ као одговор на питање о етничком пореклу. Због тога су подаци о етничкој припадности 2011. године само приближни.

ноправној коегзистенцији два „народа оснивача“ – Британаца и Француза. Међутим, англоканадска компонента се убрзо наметнула као изразито доминантна у свим сегментима друштвеног живота (Noel, 1993). Стога модел културног дуализма у стварности није имао ништа заједничко с француским културним наслеђем, већ пре свега с англосаксонском традицијом и британским културним вредностима (Porter, 1965); одатле потиче и израз „англоконформизам“. У складу с таквим моделом етничких односа, пренос културних вредности кретао се само у једном смеру – од већинске англофонске групе ка мањинским франкофонским и другим групама (Ћићак-Chand, 2005). У прошлости је Канада, као и друга друштва у којима су већину досељеника чинили Британци (САД, Аустралија, Нови Зеланд), имала асимилаторски приступ према имиграцији (Palmer, 2002). Имигранти су подстицани и од њих се очекивало да се асимилију са већ постојећом британском mainstream културом, у жељи да постепено прихвате начин живота Британаца рођених у Канади (Banting & Kymlicka, 2010). Током 1920-их година канадски политичари и имиграционе власти говорили су о потреби да се „канадизују“ сви имигранти који долазе у земљу (Fedorowich, 2016). Неким групама за које се сматрало да нису способне за овакву врсту културне асимилације (као што су Азијати и Африканци) било је забрањено да емигрирају у Канаду, или да постану њени држављани (Banting & Kymlicka, 2010).

Развој идеја, политика и пракси мултикултурализма у Канади после Другог светског рата може се пратити кроз три развојне фазе: *почетна фаза* (1945–1971), *формативна фаза* (1971–1981) и *институционална фаза* (од 1982) (Dewing, 2013; Guo & Wong, 2015).

У *почетној фази* расно-дискриминишући и културно-асимилаторски став према небританским етничким групама је полако напуштан, али је и поред тога све до 1970-их година у канадским међуетничким односима доминирао англоконформизам, односно политика асимилације која је полазила од претпоставке да различите етничке групе треба да постепено напусте властите културе прихватајући асимилацију у доминантну англофонску културну матрицу. Захтеви етничких група за већом једнакошћу и учешћем у друштвеном животу Канаде достигли су врхунац 1960-их година, а били су повезани са сепаратистичким покретом Франкоканађана у Квебеку и борбом европских мањинских група за очувањем културног идентитета, пре свега Украјинаца (Ћићак-Chand, 1991, 2005; Gvozden, 2005). Напуштању модела „лонца за претапање“ претходило је укидање расистичких кретеријума имиграционе политике 1967. године, што је довело до све већег удела неевропских и нехришћан-

ских досељеника. Канадска влада је 1969. године донела Закон о службеним језицима, који је гарантовао једнак статус енглеског и француског језика у свим државним институцијама (Minister of Justice, 2016).

Формативна фаза је почела 1971. године, када је Канада као прва земља у свету усвојила мултикултурализам као званичну политику (Government of Canada, 2012b). Суштину ове политике представља прихватање и очување различитих културних традиција, а припадници свих етничких група имају право да буду оно што јесу, без притиска да се морају асимилирати у већинску културу. Према канадској влади, „Политика мултикултурализма... (је) најпогоднији начин за обезбеђивање културне слободе Канађана... Влада ће подржавати и охрабривати различите културне и етничке групе које стварају структуру и виталност нашег друштва. Они ће бити охрабрени да деле своје културне изразе и вредности са другим Канађанима и тако допринесу богаијем животу за све“ (Trudeau, 1971).

У циљу спровођења нове политике, у овој фази дошло је до оснивања Дирекције и Министарства за мултикултурализам (данашњи Департман за канадско наслеђе) (Guo & Wong, 2015). Канадска влада се обавезала да ће пружити подршку мањинским групама у очувању њихових култура, ако оне за то покажу одговарајући интерес. При томе је избор између очувања властите културе или асимилације остављен слободној вољи појединаца или група (Ћићак-Чанд, 2005). У том смислу су још 1971. године постављена четири главна циља канадске политике мултикултурализма (Trudeau, 1971):

- помоћ свим канадским културним групама које су показале жељу и напор да даље развијају капаците за напредак и допринос Канади,
- помоћ припадницима свих културних група у превазилажењу културних баријера, ради потпуног учествовања у канадском друштву,
- промовисање креативних сусрета и размене између свих канадских културних група, у циљу постизања националног јединства, и
- помоћ имигрантима да усвоје најмање један званични језик, да би у потпуности учествовали у канадском друштву.

У институционалној фази, политика мултикултурализма је формализована кроз званично законодавство (Guo & Wong, 2015). Одредба о мултикултурализму је унета у канадски устав 1982. године (Parliament of Canada, 1982), а 1988. године је потпуно дефинисан законски оквир ове политике, усвајањем Закона о мултикултурализму (Parliament of Canada, 1988). У овој фази дошло је до одређених измена у политици мултикултурализма, посебно у смислу релативног фаворизовања неког од наведена четири циља. Почев од средине 1970-их година, други и трећи циљ су добили највећи део средстава у овом програму. Ипак, основне идеје канадске политике мултикултурализма од 1971. године до данас су остале непромењене: препознавање културних различитости, уклањање баријера ради пуног учешћа, промовисање размене између група, и промовисање усвајања званичних језика (Banting & Kumlicka, 2010). Новији примери континуиране институционализације мултикултурализма укључују установљења Месеца црначке историје (фебруар), Дана канадског мултикултурализма (27. јун), Месеца азијског наслеђа (мај), Награде за мултикултурализам, канадског Акционог плана против расизма итд. (Dewing, 2013).

Достигнућа и критике канадског мултикултурализма

Канада се традиционално сматра земљом у којој је мултикултурализам ухватио најдубље корене и остварио најбоље резултате у интеграцији миграната. Често се истиче да је ова земља, за разлику од већине европских држава, успела да постигне конкретне резултате и стварању хармоничног друштва које уважава етничке, језичке и религијске разлике. То потврђују и новији покушаји мерења показатеља мултикултуралности (Bloemraad, 2011; Vigdor, 2011; Ng & Bloemraad, 2015; Tolley, 2016), који рангирају Канаду на прво место, заједно са Аустралијом. Рангирање Канаде по различитим индексима је веома конзистентно, а заснива се на бројним објективним критеријумима. Стога се са сигурношћу може рећи да је Канада светски лидер у области мултикултурализма и интеграције имиграната (Berry, 2013).

Канадски модел мултикултурализма један је од најцењенијих у свету. Све разноврсније канадско становништво живи у релативној хармонији, уживајући једнаке могућности и третман у складу са законом. Канада је препознатљива широм света по успешном приступу мултикултурализму, који је фокусиран на изградњу разноврсног и инклузив-

ног друштва кроз унапређивање и подстицање свести, разумевања и поштовања за многе различите културе које доприносе економском и друштвеном богатству земље (Government of Canada, 2016).

Идеологија мултикултурализма је ушла у све сегменте канадског друштва – медије, образовни систем, законодавство, свакодневни живот итд. Развој Канаде као мултиетничке имигрантске државе је допринео личном и колективном самопоштовању припадника свих етничких група, увећао толеранцију разноликости и развио позитивне ставове међу припадницима различитих група. Поред тога, политика мултикултурализма одиграла је важну улогу као национални симбол Канађана и задовољила потребу за засебним канадским идентитетом. Мултикултурализам је створио представу о Канади као специфичној нацији, различитој од других, а нарочито од великог и моћног јужног суседа (Gvozden, 2005). Стратегија уграђивања мултикултуралности као дела канадског идентитета је у великој мери била успешна: према недавној анкети, 84% Канађана има позитивне ставове о мултикултурализму, а становници наводе мултикултурализам као један од највећих извора националног поноса (Ng & Bloemraad, 2015).

Током последње четири деценије Канада је остварила значајан успех у промоцији, пре свега економске интеграције имиграната. И поред несумњиво позитивних резултата, у канадском друштву је изражен раскорак између службених политика интеграције и друштвеног искључивања нових имиграната, пре свега видљивих мањина, из привредне сфере, али и уопште из јавног живота. Нарочито после 1990. године имигранти се суочавају са знатним тешкоћама при запошљавању; незапосленост, ниска примања и сиромаштво за многе су постали животна свакодневица. Имајући у виду да се канадски мултикултурализам развио унутар процеса политичког договора између два „народа оснивача“ (Британаца и Француза), и других мигрантских група европског порекла, без политичког учешћа видљивих мањина, онда и не изненађује чињеница да су реалне могућности привредног, друштвеног и политичког укључивања имиграната често у противречности са службеним прокламацијама мултикултурализма и антирасизма (Čičak-Chand, 2005). То признаје и сама канадска влада; према Годишњем извештају о спровођењу Акта о мултикултурализму „иако Канада има дугу традицију прихвата миграната и иако Канађани генерално подржавају различитост и мултикултурализам, изазови остају. Постојане предрасуде и дискриминација су и даље реалност за неке мањинске групе, као и диспаритети у економским резултатима за нове усељенике и видљиве мањине“ (Government of Canada, 2016).

Један аспект прихватања мултикултурализма је образац ставова према одређеним етнокултурним групама унутар ширег канадског друштва. Иако је прихватање мултикултурализма у целини високо, такође постоје и докази о разликама у ставовима. Ови ставови указују на постојање етничке хијерархије, где се на неке групе гледа позитивније у односу на друге. У Канади, људи западноевропског и северноевропског порекла се углавном позитивније вреднују од других: они из источне и јужне Европе су нижи у тој хијерархији, а затим следе Канађани неевропског порекла. Ови ставови су истраживани у односу и на имигранате и на етнокултурне групе, при чему се имигранти углавном посматрају негативније од особа истог порекла које су рођене и одрасле у Канади. Најнегативније ставове о имигрантима имају испитаници француског порекла у провинцији Квебек. Они имигранте посматрају као неког ко угрожава положај француског језика и културе у Квебеку (Berry, 2013).

И поред званичне политике мултикултурализма, у Канади предрасуде и дискриминација одређених етничких група још увек постоје. Резултати истраживања јавног мњења указују да се муслимани, домородачки народи и црнци најчешће суочавају са дискриминацијом (Soroka & Robertson, 2010). Користећи објективније индикаторе (индекс прихода и стопа сиромаштва), Рајц и Банерџи (Reitz & Banerjee, 2007) су упоредили различите групе, засноване на пореклу – видљиве мањине и белце европског порекла. Резултати су показали да постоје велике разлике између ове две категорије, на штету видљивих мањина, које имају ниже приходе и већу незапосленост. Наведени аутори закључују да су белци са „дужим стажом“ у Канади боље интегрисани у друштво од припадника видљивих мањина. Смањење таквог неједнаког третмана је постало главна брига у канадском јавном животу, са нагласком на програмима који се заснивају на промоцији равноправног учешћа у друштву.

Припадници канадских видљивих мањина су дискриминисани и у сектору здравствене заштите (De Maio & Kemp, 2010; Edge & Newbold, 2013). Предрасуде се огледају и у често стереотипном представљању имигрантских заједница у медијима. „Уски опсег слика етничких мањина негативно утиче на могућност да буду виђени као неко ко даје позитиван допринос канадском друштву. Истраживачи медија истичу да су ови негативни стереотипи разлог за забринутост, јер стварају јаз између етничких мањина и тзв. „правих“ Канађана. Видљиве мањине се посматрају као „други“ или „странци“ који потенцијално могу бити претња за нацију“ (Mahtani, 2001).

Многи канадски аналитичари сматрају да политика мултикултурализма у овој земљи има бројне недостатке. Пошто је у Канади мултикултурализам званична политика, очекивало би се да је поткрепљена једном опсежном теоријом. Међутим, чак и њени поборници критички говоре о томе да у основи ове политике не постоји развијена теорија. Мултикултурализам је уведен без икакве реалне идеје шта би требало да значи, или било какве далекосежне стратегије његове примене (Kymlicka, 1998). У литератури се често наводи чланак А. Грега, који оптужује мултикултурализам за све већу поларизацију у етничким односима у Канади. По њему, консензус елите око бајковитог мултикултурализма не дозвољава суочавање са реалношћу све већих етничких подвајања и анимозитета (Gregg, 2006).

По Бантингу и Кимлики (Banting & Kymlicka, 2010), критичари мултикултурализма у Канади наводе да се земља суочава са истом врстом сегрегације, изолације, предрасуда и поларизације која се јавља и у Европи. Многи аналитичари се позивају на податке из званичне статистике о све већем броју „етничких енклава“, што је доказ о све већој етничкој гетоизацији видљивих мањина у канадским градовима. Неки истраживачи указују на појаву исламског радикализма у Канади и на несметано практиковање недемократског понашања у неким имигрантским групама, тврдећи да оне не успевају да се прилагоде либерално-демократским нормама Канаде (Banting & Kymlicka, 2010). Други аутори указују да нове студије о ставовима друге генерације видљивих мањина пружају доказе о све већој поларизацији. Рајц и Банерџи (Reitz & Banerjee, 2007) тврде да у другој генерацији видљиве мањине у мањој мери изражавају „припадност“ Канади, чак и у поређењу са својим родитељима имигрантима. Иако сматрају да су ове појаве преувеличане и да се јављају у много мањој мери него у Европи, Бантинг и Кимлика (2010) констатују да проблеми ипак постоје и да Канада свакако није „мултикултурални рај“.

Други преглед критика канадског мултикултурализма дају Гуо и Вонг (Guo & Wong, 2015). Они наводе да мултикултурализам подрива канадско друштво (идентитет и кохезију) кроз промовисање културне разноликости на рачун националног јединства; маргинализује и гетоизира мањине; цементира разлике и посматра Канаду као скуп аутономних етничких група; не бави се узроцима неједнакости, него обећава много а даје мало, изузев обмањивања, прикривања, избегавања и избличавања; не јача мањине, већ их посматра као инструмент контроле за постизање консензуса манипулисањем њиховом вољом.

И поред углавном позитивних ставова и резултата мултикултурализма у Канади, он нема подршку свих Канађана. Противници мултикултурализма га виде као средство за уређивање односа доминантне англофонске културе и мањинских група – видљивих мањина, Франкоканађана и домородачких народа. Политика различитости у Канади се спроводи у три одвојена „силоса“, са различитим законима и уставним одредбама: мултикултурализам који се бави етничким диверзитетом који је последица имиграције, федерализам и билингвизам као одговор на француски део Канаде, и домородачка права Првих народа (Banting & Kymlicka, 2010).

Франкоканађани и домородачки народи себе сматрају различитим од видљивих мањина, а идеологију мултикултурализма доживљавају као опасност. Нарочито Франкоканађани (Квебечани), посматрају културни плурализам као претњу њиховим тежњама за самоуправом и изградњом нације, преферирајући алтернативни модел интеркултурализма (Ng & Bloemraad, 2015). Јавно мњење у Квебеку често захтева заузимање чвршћег става према имигрантима, а истраживања су показала да ова идеја има широку подршку. Многи квебечки интелектуалци сматрају да федерална политика мултикултурализма умањује националне аспирације Квебека. У последње време, франкофонске политичке партије заснивају изборну кампању на анти-имигрантској и антимултикултуралној платформи, користећи оштру реторику и јавно оптужујући „претерани“ мултикултурализам. За неке критичаре, то представља прву „пукотину у зиду“, први прави знак одустајања од мултикултурализма, и наговештај онога што ће се вероватно десити и у другим деловима Канаде (Banting & Kymlicka, 2010).

Закључак

Канада је земља са најдужом институционалном традицијом мултикултурализма. Упркос бројним критикама и сумњама у његову стварну ефикасност, стање у канадском друштву указује на чињеницу да мултикултурализам ипак представља релативно успешан модел интеграције бројних етничких група, често веома различитих. Најважније достигнуће канадског модела је то што постиже конкретне резултате у суочавању са све већом етничком разноликошћу, а да при том Канада остаје стабилно и добро уређено друштво.

Мултикултурализам као идеални модел регулисања међуетничких односа, заснован на једнакости, толеранцији и узајамном поштовању различитости, ипак није у потпуности остварен у канадском друштву, оптерећеном примерима расизма и дискриминације. Иако ова политика пружа извесну подршку имигрантима у почетном периоду прилагођавања канадском друштву, опстанак нарочито мањих етничких група угрожавају снажни процеси асимилације, условљени доминантним положајем енглеског језика и англофонске културе.

Током 45 година откако је мултикултурализам постао званична државна политика, створена је снажна законска и институционална подршка, коју је данас немогуће оспоравати, нити је то друштвено пожељно. Кроз бројне пројекте интеграције и очувања етнокултурног диверзитета, као и снажном медијском подршком мултикултурализму и поштовању различитости, створено је друштво које се у извесном степену приближило утопијском идеалном друштву без предрасуда и ксенофобије.

Имајући у виду да се у наредним деценијама очекује континуирани пораст учешћа припадника видљивих мањина у укупном становништву Канаде,⁵ питање будућег развоја политике мултикултурализма има велики значај. Иако мултикултурализам нема озбиљну алтернативу у канадском друштву, полемике око његових стварних ефеката и циљева, однос према Франкоканаћанима и домородачким народима, растући страх од исламског екстремизма и осећај угрожености европских вредности, остављају простор и за другачија мишљења.

Захвалница

Рад представља резултат истраживања на пројекту бр. 176008, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

Литература

Banting, K. & Kymlicka, W. (2010). Canadian multiculturalism: Global anxieties and local debates. *British Journal of Canadian Studies*, 23(1), 43-72. doi: 10.3828/bjcs.2010.3

---

⁵ Према демографским пројекцијама, видљиве мањине ће 2031. године чинити 30% становништва Канаде (Government of Canada, 2016).

- Basavarajappa, K. G. & Ram, B. (1999). *Section A: Population and migration*. Table A125-163. Retrieved from <http://www.statcan.gc.ca/pub/11-516-x/pdf/5500092-eng.pdf>
- Berry, J. W. (2013). Research on multiculturalism in Canada. *International Journal of Intercultural Relations*, 37(6), 663-675. 10.1016/j.ijintrel.2013.09.005
- Birch, A. H. (1989). *Nationalism and national integration*. London: Unwin Hyman.
- Bloemraad, I. (2011). The debate over multiculturalism: Philosophy, politics, and policy. *Migration Information Source*. Retrieved from <http://www.migrationinformation.org/Feature/display.cfm?ID=854>.
- Čičak-Chand, R. (1991). Naznake o nekim etničkim manjinama u Kanadi. *Migracijske i etničke teme*, 7(1), 1-12.
- Čičak-Chand, R. (2005). Multikulturne politike i međuetnički odnosi: Kanada. *Migracijske i etničke teme*, 21(1-2), 55-68.
- De Maio, F. G. & Kemp, E. (2010). The deterioration of health status among immigrants to Canada. *Global Public Health*, 5(5), 462-78. doi: 10.1080/17441690902942480.
- Dewing, M. (2013). *Canadian multiculturalism (Background paper)*. Ottawa: Library of Parliament.
- Edge, S. & Newbold, B. (2013). Discrimination and the health of immigrants and refugees: Exploring Canada's evidence base and directions for future research in newcomer receiving countries. *Journal of Immigrant and Minority Health*, 15, (1), 141-148. doi: 10.1007/s10903-012-9640-4
- Fedorowich, K. (2016). Restocking the British world: Empire migration and Anglo-Canadian relations, 1919-30. *Britain and the World*, 9(2), 236-269. doi: 10.3366/brw.2016.0239
- Glazer, N. (1997). *We are all multiculturalists now*. Cambridge, USA, London, UK: Harvard University Press.
- Government of Canada (2012a). *Aboriginal peoples and communities: Terminology*. Retrieved from <http://www.aadnc-aandc.gc.ca/eng/1100100014642/1100100014643>
- Government of Canada (2012b). *Canadian multiculturalism: An inclusive citizenship*. Retrieved from <http://www.cic.gc.ca/english/multiculturalism/citizenship.asp>

- Government of Canada (2015). *Facts and figures 2014 – Immigration overview: Permanent residents*. Retrieved from <http://www.cic.gc.ca/english/resources/statistics/facts2014/permanent/10.asp>
- Government of Canada (2016). *Annual report on the operation of the Canadian Multiculturalism Act: Building a diverse and inclusive society Canada*. Retrieved from <http://www.cic.gc.ca/english/pdf/pub/multi-ar-en-2015.pdf>
- Grant, T. (2016). 320,000 newcomers came to Canada in past year, highest number since 1971. *The Globe and Mail*. Retrieved from <http://www.theglobeandmail.com/news/national/canada-welcomed-320000-immigrants-in-past-year-highest-number-since-1971/article32102991/>
- Gregg, A. (2006). Identity crisis: Multiculturalism a twentieth-century dream becomes a twenty-first century conundrum. *The Walrus*, 3(2), 38-47.
- Gregory, D., Johnston, R., Pratt, G., Watts, M. J. & Whatmore, S. (eds.) (2009). *The Dictionary of human geography* (5th ed.). Chichester, UK: Wiley-Blackwell.
- Guo, S. & Wong, L. (Eds.) (2015). *Revisiting multiculturalism in Canada: Theories, policies and debates*. Rotterdam: Sense Publishers.
- Gvozden, V. (2005). Politika multikulturalizma u Kanadi. *Habitus*, 11-12, 218-238.
- Heršak, E. & Čičak-Chand, R. (1991). Kanada: multikulturalizam. *Migracijske i etničke teme*, 7(1), 13-28.
- Kymlicka, W. (1998) *Finding our way: Rethinking ethnocultural relations in Canada*. Toronto: Oxford University Press.
- Li, P. S. (2000). *Cultural diversity in Canada: The social construction of racial differences*. Strategic Issues Series, rp02-8e. Ottawa: Department of Justice.
- Mahtani, M. (2001). Representing minorities: Canadian media and minority identities. *Canadian Ethnic Studies*, 33(3), 99-133.
- McNaught, N. (1988). *The Penguin history of Canada*. London: Penguin.
- Ng, E. S. & Bloemraad, I. (2015). A SWOT analysis of multiculturalism in Canada, Europe, Mauritius, and South Korea. *American Behavioral Scientist*, 59(6), 619-636.
- Minister of Justice (2016). *Official Languages Act*. Ottawa: Minister of Justice. Retrieved from <http://laws-lois.justice.gc.ca/PDF/O-3.01.pdf>
- Noel, S. J. R. (1993). Canadian responses to ethnic conflict: consociationalism, federalism and control. In: J. McGarry & B. O'Leary B. (Eds). *The politics of ethnic conflict regulation* (pp. 41-61). London - New York: Routledge.

- Palmer, H. (2002). Reluctant hosts: Anglo-Canadian views of multiculturalism in the twentieth century. In: R. Douglas Francis & D.B. Smith (Eds). *Readings in Canadian history: Post-Confederation*, pp. 116-130. Toronto: Nelson.
- Parliament of Canada (1982). *Constitution Act, 1982. Part I. Canadian Charter of Rights and Freedoms*. Ottawa: Parliament of Canada. Retrieved from <http://laws-lois.justice.gc.ca/eng/Const/page-15.html#h-38>
- Parliament of Canada (1985). *Employment Equity Act*. Ottawa: Parliament of Canada. Retrieved from <http://laws-lois.justice.gc.ca/PDF/E-5.401.pdf>
- Parliament of Canada (1988). *Canadian Multiculturalism Act*. Ottawa: Parliament of Canada. Retrieved from: <http://laws-lois.justice.gc.ca/eng/acts/C-18.7/page-1.html>
- Porter, J. (1965). *The vertical mosaic: An analysis of social class and power in Canada*. Toronto: University of Toronto Press.
- Reitz, J. & Banerjee, R. (2007). Racial inequality, social cohesion and policy issues. In K. Banting, T. Courchene & L. Seidle (Eds.). *Belonging, diversity, recognition and shared citizenship in Canada*, pp. 489-546. Montreal: Institute for Research on Public.
- Soroka, S. & Robertson, S. (2010). *A literature review of Public Opinion Research on Canadian attitudes towards multiculturalism and immigration, 2006–2009*. Ottawa: Citizenship and Immigration Canada.
- Statistics Canada (2013a). *Aboriginal peoples in Canada: First Nations people, Métis and Inuit*. National Household Survey, 2011. Catalogue no. 99-011-X2011001. Ottawa: Minister of Industry. Retrieved from <http://www12.statcan.gc.ca/nhs-enm/2011/as-sa/99-011-x/99-011-x2011001-eng.pdf>
- Statistics Canada (2013b). *Immigration and ethnocultural diversity in Canada*. National Household Survey, 2011. Catalogue no. 99-010-X2011001. Ottawa: Minister of Industry. Retrieved from <http://www12.statcan.gc.ca/nhs-enm/2011/as-sa/99-010-x/99-010-x2011001-eng.pdf>
- Statistics Canada (2015). *Visible minority and population group reference guide, National Household Survey, 2011*. Retrieved from <https://www12.statcan.gc.ca/nhs-enm/2011/ref/guides/99-010-x/99-010-x2011009-eng.cfm>
- Statistics Canada (2016). *150 years of immigration in Canada*. Retrieved from <http://www.statcan.gc.ca/pub/11-630-x/11-630-x2016006-eng.htm>
- Šabić, D. (2008). Regionalni pristup proučavanju kultura i multikulturalizam. *Demografija*, 5, 163-170. (in Cyrillic)

- The Canadian Magazine of Immigration (2016). *Canada: Immigration by source country*. Retrieved from <http://canadaimmigrants.com/canada-immigration-by-source-country-2015/>
- Tolley, E. (2016). *Multiculturalism policy index: Immigrant minority policies*. Kingston, Canada: School of Policy Studies, Queen's University.
- Trudeau, P. (1971). Statement to the House of Commons on multiculturalism. In: *House of Commons debates*, 28th Parliament, 3rd Session, Vol. 8, pp. 8545-8546. Ottawa: Library of Parliament.
- Vigdor, J. L. (2011). Comparing immigrant assimilation in North America and Europe, *Civic report*, no. 64. New York: Manhattan Institute.
- Vuković-Ćalasan, D. (2014). Politika multikulturalizma u savremenim liberalno-demokratskim državama. *Godišnjak Fakulteta političkih nauka*, 8(11), 23-43.

Original scientific article

submitted: 01. IX 2016., accepted: 20. IX 2016.

ETHNOCULTURAL DIVERSITY AND MULTICULTURALISM IN CANADA

Rajko Golić^{*1}, Snežana Vujadinović*, Dejan Šabić*

* University of Belgrade – Faculty of Geography, Belgrade

Abstract: Canada is a country with the longest tradition of institutional multiculturalism in the world. The paper analyzes the contemporary ethno-cultural diversity of the population of Canada. Immigration has given specific feature of this country, and each new wave of immigration has contributed to its ethnic and cultural diversity. The basis of today's Canada's racial and ethnic diversity makes groups that are different in their characteristics: whites of European origin (mainly British and French origin), so-called visible minorities and indigenous peoples. Canada has traditionally been considered a country where multiculturalism has achieved the best results in the integration of immigrants. Despite the undoubtedly great results, there is a discrepancy between the official policy of integration and social exclusion of new immigrants, especially visible minorities, from the economic sphere and general from public life. Prejudice and discrimination are still the reality for some minority groups, as well as a lower living standard of visible minorities, new immigrants and indigenous peoples. Although there is no serious alternative to multiculturalism in the Canadian society, the controversy about its real effects and objectives, attitude toward the French Canadians and indigenous people, the growing fear of Islamic extremism, and the sense of vulnerability of European values, leave room for different opinions.

Key words: Canada, multiculturalism, ethnic diversity, visible minorities, immigration

Introduction

Multiculturalism is an ideology and a state policy that seeks to establish such a model of governance that allows the coexistence of culturally diverse populations. Its feature is a respect for cultural differences and, in

---

¹ Correspondence to: rajkogolic@gef.bg.ac.rs

contrast to assimilation, support for the conservation of diversity of particular ethnocultural groups (Gregory et al., 2009). In the normative and political sense, the concept of multiculturalism is one of the possible models of a relation of liberal-democratic states to ethnocultural pluralism of modern societies, and the need for integration of different ethnocultural communities, particularly national minorities and immigrant communities (Vuković-Ćalasan, 2014). Multiculturalism was formed in the 1960s in Canada. It is based on the acceptance of the existence of different cultures, which seeks to achieve harmony in society (Šabić, 2008).

When Canada as the first country in the world in 1971 introduced multiculturalism in official state policy, the academic world and the general public prevailed extremely positive and affirmative attitude toward this policy. Multiculturalism is regarded as the best way to overcome racial, ethnic and cultural barriers in societies where the population is very divided, because it is based on acceptance of diversity, tolerance and coexistence. In 1970s and 1980s, many countries have supported for, and experimentation with, multiculturalism (Banting & Kymlicka, 2010). In the last decade of the 20th century, this concept is, to a greater or lesser extent, it was generally accepted by the developed societies of liberal capitalism, in the form of official policy or public support. Global enthusiasm is expressed the American sociologist N. Glazer (1997) by famous sentences: „Multiculturalism won. We are all multiculturalists now!“

However, in the late 20th and early 21st century begins a period of criticism of this concept. In much of the world, and particularly in Europe, there is a widespread perception that multiculturalism has failed, and that it is time to pull back from the approach, which has been taken too far. Critics of multiculturalism point out that this policy has produced a number of negative consequences in the process of integration of immigrants and minority groups, among which are: spatial segregation and ghettoization of residential districts along ethnic lines; social isolation of immigrants; strengthening of stereotypes, prejudice and discrimination between different ethnic groups; political radicalism, and the perpetuation of illiberal practices amongst immigrant groups, etc. (Banting & Kymlicka, 2010). In recent years, in Europe more and more talk about the failure of multiculturalism as a social and public policy, and blame multiculturalism for fostering Islamic extremism. This discourse has produced the term „post-multiculturalism“ and „end of multiculturalism“ that has been used by scholars to suggest the need to move beyond current policies and practices of multiculturalism and to find new approaches to the processes of immigrant integration (Guo & Wong, 2015).

Perhaps the most vivid example of this retreat from multiculturalism is the Netherlands. It adopted the most ambitious set of multiculturalism policies in western Europe in the 1980s, yet in the 1990s it started to cut back on these policies, and then abandoned them almost entirely in the 2000s. Multiculturalism in the Netherlands has been replaced with fairly harsh and coercive „civic integration“ policies, which appear to be indistinguishable from assimilation. (Banting & Kymlicka, 2010). And in some other countries that have adopted the policy of multiculturalism (Sweden, United Kingdom, Australia) there is doubts about the effectiveness of this policy in the creation of a harmonious society without prejudice and discrimination. In Europe, the rise of anti-immigrant sentiment is partly connected with the fear of terrorist attacks, especially in the last few years (migration crisis caused by the conflict in Syria and the Middle East).

In contrast to Europe’s dominant anti-multiculturalism discourse, in Canada is dominated support for this concept. Recent public opinion suggests that a majority of Canadians identify multiculturalism as one of the most important symbols of the country’s national identity (Guo & Wong, 2015). Canadians often exhibit general confidence about the state of ethnic relations in country and have a positive attitude towards newcomers from different cultural circles. There is a general sense that the Canadian model of immigrant integration has been relatively successful, and that it needs only minor tinkering, not major U-turns. Yet, cases of racism, discrimination, spatial and economic segregation show that Canada has not been immune to the rising global crisis of multiculturalism (Banting & Kymlicka, 2010).

Immigration and ethnocultural diversity of Canada

Together with the USA, Australia and New Zealand, Canada is a multiethnic and multicultural country of immigration, which provide a basic feature of linguistic and cultural traditions native to Europe, but to a much lesser degree than the mid-20th century. Canada has long been, and continues to be, a land of immigration. Since creating of Dominion in 1867, more than 17 million immigrants have come to Canada (Statistics Canada, 2016). Immigration over the past 150 years is largely given specific feature of this country and each new wave of immigration has contributed to its ethnic and cultural diversity. The basis of today’s Canada’s racial and ethnic diversity makes several groups that are extremely different in their characteristics:

whites of European origin (mainly British and French origin), so-called visible minorities² and indigenous peoples (First Nations, Métis and Inuit).³

The earliest population of Canada are First Nations, who arrived from Asia approximately 15,000 years ago. If we neglect the Vikings sailing up the east coast of Canada around the year 1000, the European colonization of Canada began the arrival of the French in the 16th and early 17th century – expedition of Jacques Cartier in 1534, and Samuel de Champlain, who in 1608 founded the Quebec City (McNaught, 1988). The greatest significance for contemporary ethnocultural image of Canada had international rivalry between France and England. After the victory of England in the Seven Years War (1754–1760), France was in 1763 submitted its Canadian possessions to England; then began the period of the domination of Anglophone culture and tradition in Canada, but it is a strong French element in Quebec managed to survive.

By the early 19th century, the number of European settlers, the mostly English and French, was extremely small. More intensive immigration began after the War of 1812, and it was participated mostly immigrants from the British Isles. The annual number of immigrants in Canada has fluctuated considerably over the last 150 years. Some of these fluctuations are linked to immigration policy changes, others to Canada's economic situation or world events connected with the movement of migrants and refugees (Statistics Canada, 2016).

In the second half of the 19th century, the number of immigrants admitted annually to Canada varied between 6,300 and 133,000 (Statistics Canada, 2016). In 1871, Canada had about two million inhabitants originating from the British Isles. It was created the Anglo-Celtic dominant group, which held the highest positions of power in the country. Among immigrants who are not British and French origin dominated the Germans, Dutch and Scandinavians (Heršak & Čičak-Chand, 1991). A significant change in the ethnic structure of Canada's has caused immigration policy by the late 19th and

---

² According to Canadian Employment Equity Act (1995), members of visible minorities means persons, other than aboriginal peoples, who are non-Caucasian in race or non-white in colour (Parliament of Canada, 1995). The Statistics Canada government uses an definition by which it classifies as visible minorities the following groups: South Asian, Chinese, Black, Filipino, Latin American, Arab, Southeast Asian, West Asian, Korean, Japanese etc. (Statistics Canada, 2015).

³ The term „First Nations“ refers to the Indian peoples in Canada. A term that came into common usage in the 1970s to replace the word „Indian“, which some people found offensive. Métis (Métis people) are people of mixed First Nation-European (mostly French) origin (Government of Canada, 2012a). Canadian Constitution of 1982 recognizes Métis as one of the official Aboriginal peoples.

early 20th century, initiated by the Minister of the Interior Clifford Sifton. With the intention to settle almost uninhabited prairie provinces in the west, he encouraged the immigration of poor farmers from Russia, Austria-Hungary and Italy. At that time, has grown rapidly share of Slavs and Italians in the Canadian population (McNaught, 1988).

In the first three decades of the 20th century in Canada immigrated 4.6 million people, but in the same period, 3.4 million people left the country. During the period from 1901 to 1911. recorded the strongest immigration – 1.7 million of peoples (Heršak & Čičak-Chand, 1991). The highest number ever recorded was in 1913, when more than 400,000 immigrants arrived in the country. From 1913 to 1930, the annual inflow was around 100,000 immigrants. The number of people entering the country dropped dramatically during World War I; the lowest numbers of landed immigrants were recorded during the Great Depression in the 1930s and World War II (Statistics Canada, 2016).

During the period 1946–1981, Canada has received about five million immigrants – slightly more than at the beginning of the 20th century. The average annual inflow amounted to 150,000 (1950s), 141,000 (1960s) and 144,000 (1970s) (Heršak & Čičak-Chand, 1991). Since the early 1990s, the number of immigrants has remained relatively high, with an average of approximately 235,000 per year (Statistics Canada, 2016). From 2005 to 2015, 2,828,365 new permanent residents landed in Canada. In 2015, the number of immigrants amounted to 271,660, a 4.4% increase compared to 2014. These new immigrants came from more than 190 countries (The Canadian Magazine of Immigration, 2016). In the year from July 2015 to June 2016, there were 320,932 immigrants to Canada, the largest annual number in a single annual period since 1913. This increase can be explained by the arrival of Syrian refugees, which began in November 2015 (Grant, 2016).

Annual statistics on landed immigrants in Canada may not reflect the number of people living in the country, because some migrants just passing through on their way to settle in the USA, the other quickly returning to the country of origin, etc. Therefore, the percentage of foreign-born persons in the total population shows the directly impact of immigration on the demographic development of Canada. According to the census of 1871, half a million people (16.1% of the Canadian population) was born abroad. The foreign-born population continued to rise at the end of the 1800s, but at a slower pace than the population born in Canada. That is why their share in the total population in 1901 fell to 13.0%, the lowest proportion recorded in official statistics. After the considerable rise in immigration at the beginning of the 1900s, the 1931

Census counted nearly 2.3 million of foreign-born people, representing 22.2% of Canada's population. During the period 1931 to 1951, there was a decrease in the inflow of immigrants and their share in the total population, as a result of the Great Depression and World War II, but also due to high emigration levels. Since the 1950s, foreign-born population has been steadily increasing, and their proportion in the total Canadian population since 1971. By 2011, Census estimated the foreign-born population at 6,775,700, representing more than single-fifths (20.6%) of the total population. This was the largest proportion since the 1931 Census (Statistics Canada, 2016).

Parallel with the growing number of immigrants, there have been significant changes in their ethnic origin. During the first few censuses after creating of Dominion of Canada, the British Isles were the main source of immigration, accounting for 83.6% of the foreign-born population in the 1871 Census. In the late 19th and early 20th century, structure of immigrants is changing with the arrival of new groups of immigrants from Eastern Europe (Ukrainians, Russians, and Polish), Western Europe and Scandinavia. The immigration boom after World War II continued to favor immigration from the British Isles, but a significant number of immigrants arrived from Western Europe (Germany and the Netherlands) and Southern Europe (Italy, Greece, Yugoslavia and Portugal) from the 1950s to the 1970s. According to 1971 Census, 28.3% of immigrants were born in the United Kingdom and 51.4% in another European country (Statistics Canada, 2016).

The removal of racial or ethnic barriers to immigration policy in 1967 has facilitated immigration from Asia, Africa and other areas that previously were limited to enter Canada. In the mid-1970s the proportion of people from Third World countries in the immigrant inflow has exceeded 50% (Li, 2000). People non-European origin are now highly dominate in the immigration contingent, mainly as economic migrants, family reunification program participants and refugees. In the total number of immigrants 2014, Asia participated with 62.4%, Africa 12.9%, Europe 10.8% Latin America 9.6%, USA 3.3%, Australia and Oceania 0.7 %, and 0.3% was unknown. Five Asian countries (the Philippines, India, China, Iran and Pakistan) participate with almost half (49.51%) of the total number of immigrants (Government of Canada, 2015). In the past 11 years, China, India and the Philippines have been the top three sources of immigration to Canada. What is noticeable is the increasing number of refugees from Syria, which in 2015 was in sixth place (The Canadian Magazine of Immigration, 2016).

Due to immigration in the last 50 years, the ethnic structure of the population of Canada has experienced significant changes. In the 1901 Census Canada was overwhelmingly European – 96,3% (British 57,0%, French 31,0%, and others 8,3%) (Basavarajappa & Ram, 1999). It was similar 80 years later, when 93.0% of Canadians were of European origin (40.2% British, 26.7% French, and 26.1% others) (Birch, 1989). According to 2011 Census white Europeans were still the majority – about 76,7% of population.⁴ More than 200 different ethnic origins were reported. Canada's ethnocultural diversity over the past three decades has become increasingly racialized with the increase of non-white ethnic groups. In 1981, when the Canadian Census first started counting of visible minority population, racialized persons in Canada constituted 4,7% of the population. This proportion increased to 19,1% in 2011. Thus approximately one in five people in Canada are racialized persons with the proportions much higher in the larger cities of Toronto (47%), Vancouver (45.2%), and Calgary (28.1%) (Guo & Wong, 2015). Among visible minorities are the most numerous South Asians (4.8% of the population of Canada), Chinese (4.0%), Blacks (2.9%), the Philippines (1.9%) and Latin Americans (1.2%). They were followed by Arabs, Southeast Asians, West Asians, Koreans and Japanese (Statistics Canada, 2013b). Aboriginal people accounted 4.3% of the total population (Statistics Canada, 2013a). Due to the increasing ethnic and cultural heterogeneity of the Canadian population, the issue of the status and treatment of ethnic groups has been an important and longstanding one in Canada.

Development of Canadian multiculturalism

After creating a Dominion of Canada 1867, formally proclaimed policy of „cultural dualism“, based on the recognition and equitable coexistence of the two „founding nations“, the British and French. However, Anglo-Canadian component soon established itself as an extremely dominant in all aspects of public life (Noel, 1993). Therefore, the model of cultural dualism in reality had nothing in common with the French cultural heritage, but above all with the Anglo-Saxon tradition and British cultural values (Porter, 1965); hence originated the term „Anglo-conformism“. In accordance with such a model of eth-

---

⁴ This number is estimated, because in addition to the population declared themselves to have of European origin includes „Canadians“, introduced as an ethnic origin category since 1996 Census. Calculations on ethnic origins of the Canadian population are complicated by changes in the questions used in various censuses. Since 1981, respondents to Canadian censuses were allowed to choose „multiple origins“ as an answer to the ethnic origin question. Therefore, the data on the ethnicity of 2011 are approximate.

nic relations, the transfer of cultural values moved in only one direction – from the majority Anglophone group to the minority Francophone group and other groups (Čičak-Chand, 2005). In the past, Canada, like the other major British settler societies (the USA, Australia and New Zealand), had an assimilationist approach to immigration (Palmer, 2002). Immigrants were encouraged and expected to assimilate to the pre-existing British mainstream culture, with the hope that over time they would become indistinguishable from native-born British Canadians in their way of life (Banting & Kymlicka, 2010). Throughout the 1920s Canadian politicians and immigration officials talked about the need to „Canadianise“ all immigrants who arrived in the country (Fedorowich, 2016). Any groups that were seen as incapable of this sort of cultural assimilation (such as Asians and Africans) were prohibited from emigrating to Canada, or from becoming citizens (Banting & Kymlicka, 2010).

The development of ideas, policies and practices of multiculturalism in Canada after the World War II can be seen through three developmental stages: *incipient stage* (1945–1971), *formative stage* (1971–1981) and *institutionalization stage* (1982–present) (Dewing, 2013; Guo & Wong, 2015).

In *incipient stage* racially discriminatory and culturally assimilationist approach to non-Britannic ethnic groups was slowly discredited, but in spite of that until the 1970s the Canadian inter-ethnic relations are still dominated Anglo-conformism, i.e. the policy of assimilation which started from the assumption that the various ethnic groups gradually leave their own culture accepting assimilation into the dominant Anglophone cultural matrix. Requirements of ethnic groups for greater equality and participation in the public life of Canada reached a peak in the 1960s, and were related with the separatist movement of Francophones in Quebec and the struggle of European minority groups for the preservation of cultural identity, especially Ukrainians (Čičak-Chand, 1991, 2005; Gvozden, 2005). Leaving of the „melting pot“ model preceded by elimination of racist criteria of immigration policies in 1967, which led to an increasing participation of non-European and non-Christian immigrants. The Canadian government in 1969 passed a Official Languages Act, which guaranteed equal status of English and French language in all state institutions (Minister of Justice, 2016).

The following *formative stage* began in 1971, when Canada was the first country in the world to adopt multiculturalism as an official policy (Government of Canada, 2012b). The essence of this policy is the acceptance and preservation of different cultural traditions, and members of all ethnic groups have the right to be themselves, without pressure to assimilate into

the majority culture. According to Canadian government, „A policy of multiculturalism... (is) the most suitable means of assuring the cultural freedom of Canadians... The Government will support and encourage the various cultural and ethnic groups that give structure and vitality to our society. They will be encouraged to share their cultural expression and values with other Canadians and so contribute to a richer life for all“ (Trudeau, 1971).

In order to implement the new policy at this stage was established Multicultural Directorate and Ministry of Multiculturalism (today Department of Canadian Heritage) (Guo & Wong, 2015). Canadian Government has pledged to provide support to minority groups to preserve their culture, if one for this show the adequate interest. The choice between preserving their own culture or assimilation left to the free will of individuals or groups (Čičak-Chand, 2005). In this sense, in 1971 set four main goals of the Canadian policy of multiculturalism (Trudeau, 1971):

- to assist all Canadian cultural groups that have demonstrated a desire and effort to continue to develop a capacity to grow and contribute to Canada,
- to assist members of all cultural groups to overcome cultural barriers to full participation in Canadian society,
- to promote creative encounters and interchange amongst all Canadian cultural groups in the interest of national unity, and
- to assist immigrants to acquire at least one of the Canada's official languages in order to become full participants in Canadian society.

In the *institutionalization stage*, multiculturalism policy became formalized as official legislation (Guo & Wong, 2015). Decree on multiculturalism has entered into the Canadian Constitution Act in 1982 (Parliament of Canada, 1982); 1988 is a fully defined legal framework of this policy, the adoption of the Multiculturalism Act (Parliament of Canada, 1988). At this stage there have been a certain changes to the policy of multiculturalism, primarily in the relative emphasis given to these four goals. Starting in the mid-1970s, the second and third goals have increasingly received the lion's share of funding under the programme. But the core ideas of Canadian multiculturalism policy since 1971 have remained stable: the recognition of cultural diversity; removing barriers to full participation; promoting interchange between groups; and promoting the acquisition of official languages (Banting & Kymlicka, 2010). More recent examples of continued institutionalization of multiculturalism include the establishment of Black History Month (February), Canadian Mul-

multiculturalism Day (June 27), Asian Heritage Month (May), Award for Multiculturalism, Canada's Action Plan Against Racism (Dewing, 2013).

Achievements and critique of Canadian multiculturalism

Canada has traditionally been considered a country where multiculturalism has captured the deepest roots and achieved the best results in the integration of migrants. It is often said that Canada, unlike most European countries, managed to achieve concrete results in creating a harmonious society that respects ethnic, linguistic and religious differences. This is confirmed by recent attempts measuring indicators of multiculturalism (Bloemraad, 2011; Vigdor, 2011; Ng & Bloemraad, 2015; Tolley, 2016), which ranked Canada in first place, along with Australia. The ranking of Canada on various indices is rather consistent, and is based on numerous objective criteria. Hence, we can have some confidence that Canada is a world leader in the domains of multiculturalism and integration of immigrants (Berry, 2013).

Canada has one of the world's most admired models of multicultural society. Its increasingly diverse population lives in relative harmony, enjoying equal opportunity and treatment under the law. Canada are recognized worldwide for successful approach to multiculturalism, which focuses on building a diverse and inclusive society by promoting and encouraging awareness, understanding and respect for the many different cultures that contribute to the economic and social wealth of our country (Government of Canada, 2016).

The ideology of multiculturalism has entered into all segments of Canadian society – the media, the education system, legislation, everyday life, etc. Building of Canada as a multi-ethnic immigrant country has contributed to personal and collective self-respect of members of all ethnic groups, increased tolerance of diversity and develop positive attitudes among members of different groups. In addition, the policy of multiculturalism has played an important role as a national symbol of Canadians and satisfy the need for a separate Canadian identity. Multiculturalism has created the idea of Canada as a specific nation, different from others, especially from the big and powerful southern neighbor (Gvozden, 2005). The strategy to make multiculturalism a part of Canadian identity has largely been a success: in a recent poll, 84% of Canadians held favorable views of multiculturalism, and residents list multiculturalism as one of the largest sources of national pride (Ng & Bloemraad, 2015).

During the last four decades, Canada has achieved significant success in promoting primarily economic integration of immigrants. Despite the undoubtedly great results in Canadian society there is a discrepancy between the official policy of integration and social exclusion of new immigrants, especially visible minorities, from the economic sphere, but also in general from public life. Especially after 1990, immigrants face significant difficulties in employment; unemployment, low incomes and poverty for many have become everyday life. Bearing in mind that the Canadian multiculturalism developed within the process of a political agreement between the two „founding nations“ (the British and French), and other migrant groups of European origin, without political participation of visible minorities, then it is not surprising that the real possibilities of economic, social and political involvement of immigrants often in contradiction with official proclamations of multiculturalism and anti-racism (Čičak-Chand, 2005). It is recognized by the Canadian Government itself; according to the Annual report on the operation of the Canadian Multiculturalism Act „although Canada has a long tradition of accommodation and Canadians are generally supportive of diversity and multiculturalism, challenges remain. Persistent prejudice and discrimination remain a reality for some minority groups, as do disparities in economic outcomes for newcomers and visible minorities“ (Government of Canada, 2016).

One aspect of the acceptance of multiculturalism is the pattern of attitudes towards particular ethnocultural groups within the larger Canadian society. While there is high acceptance of multiculturalism in general, there was also evidence of variations in attitudes. These attitudes revealed an ethnic hierarchy, with some groups being evaluated more positively than others. In Canada, those of West and North European backgrounds are usually viewed more positively than those of other origins: East and South Europeans are lower in the hierarchy, followed by Canadians those not of European background. These attitudes have been studied with respect to both immigrants and to ethnocultural groups, with immigrants usually viewed less positively than those who were born and raised in Canada of the same origin. The least positive attitudes about immigrants were among respondents of French origin, in the province of Quebec. In their view, immigrants may be seen as undermining the place of French language and culture in Quebec (Berry, 2013).

Despite the official policy of multiculturalism, in Canada prejudice and discrimination against certain ethnic groups still exist. The results of public opinion surveys indicate that Muslims, aboriginal peoples and Black are considered the most likely to face discrimination (Soroka & Robertson, 2010). Using more objective indicators (index of income, and poverty rate), Reitz and

Banerjee (2007) compared two groups based on ancestry: visible minorities and whites of European origin. They found that there were large differences between the two categories, to the detriment of visible minorities, who have lower incomes and higher unemployment. Reitz and Banerjee (2007) concluded that whites with greater experience in Canada are better integrated into society than are visible minorities. The reduction of such unequal treatment has become a major concern in Canadian public life, with emphases in programmes increasingly being placed on the promotion of equitable participation.

Members of the Canadian visible minorities are discriminated against even in the healthcare sector (De Maio & Kemp, 2010; Edge & Newbold, 2013). Prejudices are reflected in the often stereotypical presentation of immigrant communities in the media. „The narrow range of images of ethnic minorities has effectively decreased the ability of minorities to be seen as positive contributors to Canadian society. Media researchers have pointed out that these negative stereotypes are cause for concern, because it creates a divide between ethnic minorities and so-called „real“ Canadians. Visible minority Canadians are seen as „others“ or „foreigners“ who potentially have the power to threaten the nation“ (Mahtani, 2001).

Many Canadian authors believe that the policy of multiculturalism in this country has a number of disadvantages. Since multiculturalism in Canada's official policy, it would be expected that this policy is supported by a detailed theory. However, even its supporters critical of the fact that no developed theory underlying this policy. Multiculturalism was introduced without any real idea of what they should mean, or any far-reaching strategy of its implementation (Kymlicka, 1998). In the literature is often cited Allan Gregg's article, who blame multiculturalism for its increasingly polarised ethnic relations in Canada. According to him, elite consensus on a feelgood multiculturalism does not allow coping with the reality of growing ethnic divides and animosities (Gregg, 2006).

According to Banting and Kymlicka (2010), critics of multiculturalism in Canada believe that the country is witnessing the same sorts of segregation, isolation, prejudice and polarisation that occurs in Europe. Many commentators point to statistics reports about the growing number of „ethnic enclaves“ as evidence of increasing ethnic ghettoisation of visible minorities in Canadian cities. Some researchers have pointed to cases of Islamic radicalism in Canada and the persistence of illiberal practices among some immigrant groups as evidence that they are failing to integrate into Canada's liberal-democratic norms (Banting & Kymlicka, 2010).

Other authors suggest that recent studies of the attitudes of second-generation visible minorities reveal evidence of growing polarisation. Reitz and Banerjee (2007) showed that second-generation visible minorities express lower levels of „belonging“ to Canada, even in comparison with their own immigrant parents. Banting and Kymlicka (2010) believe that these phenomena are exaggerated and that occur to a much lesser extent than in Europe, but recognize that problems do exist, and that Canada is certainly not a „multicultural paradise“.

Another review of critiques of multiculturalism in Canada give Guo and Wong (2015). They consider that multiculturalism undermines Canadian society (identity and cohesion) by promoting cultural diversity at the expense of national unity; marginalize and ghettoizes minorities; it fossilizes differences and envisions Canada as a collection of autonomous ethnic groups; it does not address the root cause of inequality, promises much but delivers little, with the exception of deception, concealment, evasion and distortion; it does not empower minorities but rather contains them as it is an instrument of control that achieves consensus by manipulating people's consent.

Despite more positive attitudes and outcomes of multiculturalism in Canada, it does not have support from all Canadians. Opponents of multiculturalism see it as a tool for regulating the relations of the dominant Anglophone culture and minority groups – visible minority, French Canadians and indigenous people. Diversity policies in Canada operate within three distinct „silos“, with separate laws and constitutional provisions: multiculturalism in response to ethnic diversity arising from immigration; federalism and bilingualism in response to the French fact; and aboriginal rights for First Nations (Banting & Kymlicka, 2010).

French Canadians and indigenous peoples see themselves as different from visible minorities, and multiculturalism as an ideology is perceived as a threat. French Canadians (Quebecers), in particular, see cultural plurality to be a threat to their aspirations for self-governance and nation-building, preferring an alternative intercultural model (Ng & Bloemraad, 2015). Public opinion in Quebec often requires taking a stronger attitude towards immigrants, and surveys showed widespread support for this idea. Many Quebec intellectuals believe that the federal multiculturalism policy plays down Quebec's national aspirations. Recently, Francophone political parties election campaign based on anti-immigrant and anti-multiculturalism platform, using „get tough“ rhetoric and public denouncing „excessive“ multiculturalism. For some commentators, this is the first „crack in the wall“, the first

real sign of retreat from multiculturalism, and a harbinger of what is likely to happen in the rest of Canada (Banting & Kymlicka, 2010).

Conclusion

Canada is a country with the longest tradition of institutional multiculturalism. Despite numerous criticisms and doubts of the real efficiency of multiculturalism, the situation in Canadian society nevertheless points to the fact that it represents a relatively successful model of integration of numerous and very different ethnic groups. The most important achievement of the Canadian model is that achieves tangible results in relations with the growing ethnic diversity, but at the same time, Canada remains stable and well-ordered society.

Multiculturalism as the ideal model of regulation of interethnic relations, based on equality, tolerance and mutual respect for diversity, nevertheless is not fully realized in Canadian society, which is burdened with examples of racism and discrimination. Although this policy provides some support to immigrants in the initial period of adaptation to Canadian society, the survival of ethnic groups, especially smaller ones, threaten the powerful processes of assimilation, conditioned by the dominant position of English Language and Anglophone culture.

During the 45 years since the multiculturalism became the official state policy of Canada, created a strong legislative and institutional support, which is now impossible to challenge, nor is it socially desirable. Through numerous projects of integration and preservation of ethnocultural diversity, as well as through strong media support multiculturalism and respect for diversity, were created a society that is to some degree closer to the utopian ideal society without prejudice and xenophobia.

Since the coming decades is expected continuous increase in the participation of visible minorities in the total population of Canada,⁵ the question of the future development of multiculturalism has great significance. Although there is no serious alternative to multiculturalism in the Canadian society, the controversy about its real effects and objectives, attitude toward the French Canadians and indigenous people, the growing fear of Islamic extremism, and the sense of vulnerability of European values, leave room for different opinions.

---

⁵ Population projections estimate that 30% Canadians will be members of a visible minority group by 2031 (Government of Canada, 2016).

Acknowledgements

This paper presents the results of research on project No. 176008, financed by the Ministry of Education, Science and Technological Development of the Republic of Serbia.

References (see at page 269)